

24 НОЕМВРИ — СВ. ВМЧЦА ЕКАТЕРИНА

ТРОПАР:

С добродетели като със слънчеви лъчи си просветила неверните мъдреци и като пресветла луна си прогонила тъмнината за ходещите в нощта на неверието; царицата си придобила за вярата и мъчителя си изобличила, Богозвана невесто, блажена Екатерино; с желание си се затекла към прекрасния Жених Христа в небесния чертог и от Него си се увенчала с царски венец. Предстояща с ангелите пред Него моли за нас, празнуващите пречестната твоя памет.

-Аз, цар Максимин, до най-мъдрите философи и оратори, намиращи се в моите градове, радвайте се. Всички, които служите на премъдрия бог Хермес, и които призовавате наставниците на разума - музите, съберете се при мен, за да заградите устата на една премъдра девойка, която се появи през тези дни и се надсмива над великите богове, наричайки всичките им деяния басни и празнословие. И така. елате, за да покажете цялата си мъдрост, за която ви прославят хората, а от мен ще получите награда за труда си.

И ето, събрали се петдесет човека, избрани и най-мъдри оратори, отличаващи се с голяма острота на ума и с велика сила в словото. Царят се обърнал към тях със следните думи:

- Пригответе се с цялото си старание и внимание за доблестно състезание с една девойка, за да можете да я надвиете с доказателствата си в спора за боговете: не се отнасяйте с пренебрежение към това, че ще водите беседа с млада девица, но приложете цялото си старание и покажете вашата мъдрост така, все едно че ви се наложило да противостоите срещу мъжествен противник и най-мъдър оратор; защото тя, както аз внимателно разпитах, превъзхожда с мъдростта си самия велик Платон. Затова, умолявам ви, покажете в спора с нея такова старание, каквото бихте имали, ако се състезавахте със самия него. Ако победите, ще ви възнаградя с големи дарове, а ако бъдете победени, върху вас ще падне голям срам и вместо дарове ще приемете мъчителна смърт.

На тези думи на царя отговорил най-славният и най-мъдрият оратор:

- Не се опасявай, царю, нашата противничка може и да е необикновено умна, но тъй като е жена, тя не може да притежава мъдростта в пълно съвършенство и да бъде напълно изкусна в красноречието; заповядай ѝ само да се яви при нас и ще видиш, че щом види такова множество философи и оратори, тя в същия миг ще се засрами.

Като чул тази самохвална реч на философа, царят се успокоил и се развеселил, надявайки се, че нечестивият и недменен език на учените ще победи изпълнената с кротост и с Божествена премъдрост девица. Той веднага наредил да я доведат при него. Събрали се също и много хора, за да чуят спора на християнската девойка с езическите мъдреци. Но преди изпратените да успеят да дойдат при Екатерина, Архангел Михаил ѝ се явил от небесата и рекъл:

- Не бой се, дево Господня! Твоят Господ ще придаде към премъдростта ти още премъдрост и ти ще победиш в спора тези петдесет витии. И не само те, но и мнозина

други ще повярват чрез теб и ще приемат мъченически венец.

Като казал това, Ангелът изчезнал.

Междувременно, изпратените от царя дошли и я завели при царя и философите за зрелище на всички.

И веднага същият самонадеян философ, който преди това така се хвалел, с гордост се обърнал към света Екатерина:

-Ти ли порицаваш боговете ни с такава дързост и безумие?

-Аз - кротко му отговорила светицата, - но не с дързост и не с безумие, както ти каза, а с кротост и поради любов към истината казвам, че вашите богове са нищо.

Тогава философът ѝ казал:

-Великите стихотворци ги наричат висши богове, а как ти с такава дързост произнасяш хула срещу тези, от които сама си приела мъдрост и сладостта на чиито дарове си вкусила:

-Не от вашите богове - отговорила Екатерина, - а от моя Един Истинен Бог съм получила мъдрост. И Самият Той е премъдрост и живот, и който се бои от Него и пази Божествени му заповеди, той е истински философ. А делата на вашите богове и легендите за тях са достойни за смях и порицание и преизпълнени със съблазън. А кажи ми и кой от твоите велики стихотворци и в кои изрази ги нарича богове?

-Най-мъдрият Омир - отговорил мъдрецът, - обръщайки се с молитва към Зевс, първи казва така: „Преславни Зевсе, превелики боже, и вие други безсмъртни богове“. А преславният Орфей, обръщайки се с благодарност към Аполон казва така: "О, сине Латонин, стрелящ отдалеч! Силни Фебе, който гледаш към всички царуваш над смъртните и безсмъртните, слънце, носещо се на златни криле". Ето как - казал езическият мъдрец, завършвайки речта си - са почитали боговете най-първите и най-славни стихотворни и ясно са ги наричали безсмъртни; затова и ти не трябва да се заблуждаваш и да се покланяш на Разпнатия като на Бог; никой от древните мъдреци не само не Го е наричал и не Го е признавал за Бог, но даже и не е знаел за Него.

Света Екатерина отговорила:

- Но нали същият този ваш Омир казва на друго място за твоя велик бог Зевс, че той е бил лукав и лъжлив измамник, и че другите богове - Хера, Посейдон и Атина искали да го вържат, но той успял да се скрие от тях чрез бягство. Във вашите книги са описани и много други деяния, подобни на тези, които внушават презрение към вашите богове. Но

тъй като ти каза. че нито един от древните учители не е признавал Разпнатия за Бог, то, макар и да не би следвало да се изследва много за Него в доказателство на това, че Той е истински и непостижим Бог, недостъпен за изследвания и неизказан Създател на небето и земята, морето, слънцето, луната и на целия човешки род, въпреки това, за по-голямо уверение в тази истина, ще приведа свидетелства пак от вашите книги. Чуй какво казва за Него вашата най-мъдра Сибила, свидетелствайки за Неговото Божествено въплъщение и спасително распятие: "В последните времена ще дойде Някой на тази земя, ще приеме на себе си плът освен греха. С безпределното всемогъщество на Божеството ще разруши тлението на неизцверените страсти и невярващ люде ще Му завидят и Той ще бъде окачен на високо мж като че е достоен за смърт." Спомни си, че и вашият мъдър Аполоний не по своя воля изповядва Христа като Бог, принуден към това от Неговата Божествена сила: „Един Небесен - казва той - ме подбужда да Го изповядам. Той е трисветла светлина; Той е и пострада Бог, но не Самото Божество е страдало: защото в Него е и едното, и другото: Той е и смъртен по плът, и заедно с това е чужд на тлението. И Този Мъж, търпящ от смъртните всичко: кръст, унижение, погребение - е Бог." Аполоний е казал това за истинския Бог, Който е събезначален и съвечен на Родилия Го. Той е начало и основа, и източник на всички създадени блага; Той е създал света от небитие за битие и го управлява. Бидейки единосъщен с Отца, Той станал човек заради нас, живял на земята, като наставлявал и учел хората, и им правел добро: после приел смърт за нас, неблагодарните, за да ни освободи от древното осъждане и да ни дарува предишното блаженство и наслада. По такъв начин Той отново ни отворил райските врати, които ние затворихме с грехопадението. След три дни Той възкръснал, възнесъл Се на небесата, откъдето преди това бил слязъл, и изпратил Светия Дух на учениците Си; а те се разпръснали по целия свят и проповядвали Неговото Божество, в Което трябва да повярваш и ти, философе, за да познаеш истинния Бог, и да станеш раб на Този, Който е милостив и добросърдечен и призовава всички, които са съгрешили, казвайки: „Дойдете при Мене всички отрудени и обременени, и Аз ще ви успокоя". И така, повярвай поне на своите учители и богове - Платон, Орфей и Аполоний, които напълно явно и ясно, макар и въпреки волята си са признали Христос за Бог.

Това и много друго казала премъдрата Екатерина и довела философа до удивление, така че той останал безгласен, нямайки сили да ѝ каже нещо в отговор. Като го видял победен и изумен, царят наредил на останалите да започнат беседа със светата девойка.

Но те се отказали, казвайки:

- Ние не можем да противостоим на истината, защото, щом най-ученият от нас мълчи победен, то какво да кажем ние?

Тогава разгневеният цар заповядал да запалят огън наред града и да изгорят всички философи и оратори. А те, като чули тази присъда и заповедта на царя, паднали в нозете на Екатерина, молейки я да се помоли за тях на Единия Истинен Бог, да им прости Той всичко извършено от тях в неведение и да ги сподоби със свето кръщение и с даровете на Пресветия Дух.

А светицата, като се изпълнила с наслада и радост, им казала:

- Вие сте истински блажени и щастливи, защото, като оставихте тъмнината, познахте истинската светлина, и като презряхте смъртния земен цар, пристъпихте към Безсмъртния Небесен Цар. Твърдо се надявайте на Неговата милост и вярвайте, че огънят, с който ви заплашват нечестивците, ще ви послужи за кръщение и за лествица, която ще ви възведе на небето. В този огън вие ще се очистите от всяка сквернота на плътта и духа и ще се явите пред Царя на славата светли и чисти като звезди и ще станете Негови възлюбени приятели.

Като казала това, света Екатерина осенила всеки от тях с кръстното знамение и те с радост тръгнали на мъчение. Войниците ги хвърлили в огъня и по този начин те приели мъченическа кончина. Вечерта неколцина благочестиви и христолюбиви люде дошли, за да погребат останките на светите мъченици, но намерили телата им съвършено цели, така че огънят не бил докоснал даже и косите им. Чрез това чудо мнозина от езичниците се обърнали към познание на истината, а мощите на светите мъченици били погребани с полагащата им се чест.

Тогава, Максимин се решил да употреби цялото си старание, за да отклони света Екатерина към своето нечестие. Като не постигнал успех чрез философските спорове, той почнал да я съблазнява с ласкателства и лукавство. Като я повикал, той казал:

- Чуй ме, добра дъще; като чедолюбив баща те съветвам да се поклониш на великите богове и особено на Хермес, покровителя на науките, който те е украсил с такива философски дарования. И ако изпълниш предложението ми, ще разделя с теб царството си и властта си - боговете са ми свидетели за това - и ти ще живееш с мен в непрестанно веселие.

Но премъдрата Екатерина, прониквайки в намерението му и виждайки лукавството и

измамното му ласкателство, му рекла:

- Остави, царю, хитростта си и не се уподобявай на лисица. Аз решително, веднъж завинаги, ти казах, че съм християнка и съм се сгодила за Христа. Него Едничкия имам за Жених и наставник и за украшение на моето девство; не ме прелъстявай с царска багреница, предпочитам мъченическите дрехи пред нея.

Тогава царят отново ѝ казал:

- Принуждаваш ме, макар и против волята ми, да обезчестя достойнството ти и да покрия прекрасното ти тяло с множество рани.

- Прави, каквото искаш - отвърнала светицата, - чрез временното безчестие ти ще ми донесеш вечна слава и голямо множество хора (както се надявам) ще повярват чрез мен в моя Христос; и от твоите палати мнозина ще тръгнат заедно с мен към свещените небесни чертози.

Така пророкувала светицата; а Бог, като гледал върху нея от висините, привел в изпълнение пророчеството ѝ.

Тогава силно разгневеният цар заповядал да свалят багреницата от Екатерина и безмилостно да бият разголената девица с волски камшици. Слугите жестоко били мъченицата в продължение на два часа.

Виждайки, че нито с ласкателство, нито с обещания, нито със заплахи, нито с мъчения може да склони към волята си твърдата като диамант света девица, накрая постановил решението си - да се отсече главата ѝ с меч извън града. Войниците, като хванали Екатерина, я повели към мястото на посичането. Много хора - мъже и жени, я съпровождали. Всички плачели и съжалявали за това, че загива толкова прекрасна и премъдра девица. Много от следващите я знатни и благородни жени ѝ говорели със сълзи:

- Най-прекрасна и пресветла девойко! Защо си така жестокосърдечна към себе си, че предпочиташ смъртта пред сладостния живот? Защо безвременно и безплодно погубваш цвета на младостта си? Не е ли по-добре за теб да послушаш царя и да се наслаждаваш на богатата в този живот, отколкото да умреш от такава позорна смърт?

- Оставете безполезния си плач - отговорила светицата, -но по-добре се радвайте за това, че днес ще видя възлюбения си Жених, Исус Христос - моя Творец и Спасител, Който е красота, венец и слава на мъчениците. Той ме зове към неизказаното райско блаженство. С Него ще царувам и ще се наслаждавам в безкрайните векове. И така,

плачете не за мен, а за себе си, защото заради неверието си ще отидете във вечния огън за безкрайни мъчения.

А когато довели светицата на мястото на посичането, тя произнесла следната молитва:

- Господи Иисусе Христе, Боже мой! Благодаря Ти, че си нозете ми върху камъка на търпението и си насочил стъпките ми. Простри сега пречистите Си длани, наранени някога на кръста, и приеми душата ми, която ти пренасям в жертва заради любовта си към Теб. Спомни Си, Господи, че аз съм плът и кръв, и не допускай лютите мъчители на Страшния съд да направят явни прегрешенията ми, извършени в неведение; но ги умий с кръвта, която проливам за теб, и направи така, че това тяло, наранено в мъчения заради Теб и посечено с меч, да бъде невидимо за враговете и гонителите ми. Погледни от Твоята висота, Господи, и на стоящите тук люде, и ги настави със светлината на Твоето познание; и изпълни за тяхна полза просбите на тези, които чрез мен ще призоват Твоето свято име, за да се възпява от всички Твоето величие во веки.